

Почтарна плаћена у готову.
11 фебруара 1924.

ЦЕНА 3 ДИНАРА

Излази сваког понедељника.
Година II. број 6.

КОМЕДИЈА

Часопис за позориште, музику и филм.

Уредник Никола Трајковић. Власник за Издавачко Удружење „Илустрација“ Иван Зринић, директор „Илустрованог Листа“.

Г-ђа Германова долази...

Г-ђа Германова, идеална драмска уметница, члан Художественог Театра из Москве, долази са својим друговима поново код нас.

Шоов „Баволов ученик“

— Пред судом наше критике —

»Време« је посветило значајној премијери два члanka: од г. Винавера и од г. Световскога.

Г. Винавер излаже Шоов Weltanschaung, са нарочитим обзиром па »Б. ученика« који је комад битан за разумевање Шоа. Г. Винавер износи, у чему је разлика између енглескога револуционарства и словенскога, рускога.

Отпор Б. Шоа захтева целога човека, устремтава му целокупно нервио ткање, цељу његову душу. Човек се бори са злим онако и оним, што му падне шака, и на расположење дође. Ричард Даџон (главни јунак у »Баволовом ученику«) не жа на расположењу маса које би ишле за њим, и он, када је погледао насиљу у зенице (овде је насиље оличено у енглеским завојевачима и пљачкашима Америке), не налази ништа чиме да распали насиље по љутици. Ништа осим свога сопственога живота. И без гестова, цинички, дрско, готово пословно, он приложе свој живот на жртву, да то послужи као поруга и срамота за насиље: да насиље после његове смрти изађе не само грубо и нечовечно, већ и јадно, излишно и сметењачко. Насиље излишно

Г. Б. Николић као Ричард Даџон. — Г. В. Nikolić kao Ričard Dadžon.

Г. Н. Гошић као мајор Свиндон. — Г. Н. Gošić kao major Svindon.

— или не жртва. Пастор Андерсон нашао је други пут и начин да противу зла војши. Не маса, не тамни пролазници већ најобасјанији људи постају свесни зла, и ступају у свесну борбу. А боре се без плача и ридања, без бусања у груди и клетава, боре се хладно, сматрајући борбу са злом и насиљем као своју личну ствар и личну дужност. Зато им не треба ничијег признања.

Г. Световски констатује велики успех премијере. Он, по мишљењу г. Световског, долази од самога нагога текста, од самога Шоа. Текст Шоа — чак и без глумаца и без режије — сам по себи, ствара успех.

„Овога пута, премијера је доживела успех — благодарећи Шоу. И кроз ову мелодраму, са сликом из осамнаестог века, која је имала прохтева да узгред цепне историју и историографије, нас је занимао онај, увек исти Шо: тражење човека у сукобима карактера и обртима ситуација. Да би пастор Андерсон дознао,

да њему судбина није наменила да носи чаптију и да држи придике, он има да доживи у другом чину један ванредно успешни час искушења и у завршеној слици преображен у вођу усташа, у вођу револуционара, он осети у себи славним друго јеванђеље.

На синоћној премијери, други и трећи чин, дати ту рељефно и завршна слика, са масама око вешала, врло је успела. Особито би требало подвучи успех г. Николића (Р. Даџон). Богића (генерал Бергони), жандар у коме би се данас г. Богић најсасирешеје снашао, Н. Гопић (мајор Свиндон) Д. Гошић (Андерсон) а такође особито и г. г. В. Јовановић и Ајваз. Јудита и ће Таборске дата је сваким у мелодрамском стилу“.

«Политика» у великом чланку констатује да нова ствар (на нашој позорници) од Шоа «није без духа». Та врло занимљива позоришна ствар, жива, пуна покрета, — није без духа. Нарочито је интересантан трећи чин, потпуно шоовски. Премијера је прошла са успехом. Уопште «Политика» наглашава да је комад, као позориште, као театар, као глума, веома занимљив, привлачан и забаван.

Г. Д. Гошић као пастор Андерсон. — Г. Н. Гошић као пастор Андерсон.

«Правда» посвећује »Б. ученику« дуги фељтон (г. Д. Крунић) и вели између многих других похвала:

„Као што се види »Баволов ученик« није само искакање парадокса и интелектуалне акробатије, као у многим Шоовим

III чин. Ричард Даџон пред вошалима. — III čin. Ričard Dadžon pred vešallima.

Г-ца Л. Дугалић као Еси. — Г-са Л. Дугалић као Еси.

комадима, већ је у њему доиста дат један јак спенски интерес, који нас држи у трептњу, јер ове личности живе и паге и нису само суха игра мисли и дијалектике, ма да је и у овој мелодрами рекао неколико заједљавих апсурдности. „Баволов ученик“ интересантан је у толико више што је у њему Шо дубоко утврђено у романтизам, којега иначе толико одбија и негира. У погледу војске и енглеског империјализма Шо је потпуни анти-Кишлинговац. Несумњиво, да би било идеално укинути војску, тај „анакронизам модерног доба“, како каже Шо. Али у цртању војника и његовог карактера Шо иде у намерно понижавање тога реда или показује збила једно уско гледаште. Но ишак је врло симпатично то Шоово устање против насиља које је оличено у енглеском завојевању, а против кога се боре Дик и пастор Андерсон, сваки на свој начин.

Прваком комада на нашој позорници потпуно је успео и публика га је примила са одушевљењем".

„Самоуправа“ посвећује премијери фељтон (г. Драннац) у коме се, између остalogа, вели:

„Ова последна Шоова ствар разликује се од његових других ствари тиме, што и поред неизбежних, уобичајених и дивних парадокса — има и једну јаку

песничку поту и човечанску етику. Шо је од оних писаца, који разоткривају сву ругобу човека, али који на крају ствара аптеозу у помирењу или вишијој љубави, што је у осталом прави морал. Он је антирелигиозан; његови јунаци су бунтовници, подлаци, али увек мора да триумфује оно што је необјашњен случај — правда и помирење. Баш у тим парадоксалностима, у тим необјашњеним догађајима он је исконструисао једну чину етику друштва и човечанства. Поглавито ова ствар је антиилитаристичка, из 18-ог века, али њој је дат један свеопшти дах, тако, да лепота и величина комада ефектно делују и драже сваки иерв код оних, који одијста у поретку ствари, друштва, у заблудама религије, траже помирење и правичност. По овоме се види са колико песничке душевности и жаште оперише у својим комадима овај највећи модерни драматичар.

Синоћна игра је била врло добра. Г. Винавер превео је комад књижевно и са разумевањем.

Божа Николић, као Ричард (Баволов ученик), био је врло симпатичан и улогу је схватио сасвим савесно. То је истијак и вредан глумац, који у већини случајева даје максимум изражaja и уметничке креације.

Тако, била је једна представа врло занимљива, која је покњела успех".

«Трибуна» (г. Б. Токин) није задовољна режијом, али је у толико више задовољна избором комада.

„Бернард Шо воли да изненади публику Бернард Шо уле да почне и да заврши комад као мелодраму, да човека поведе у једном правцу, па да онда подругљиво наравно, каже да баш није тако, и показује сасвим другу страну ствари. Могло би се рећи да је у свом комаду, као и у другима, хтео да напакости енглеској војсци, ћепералима и т. д., да појало направи аптеозу америчке борбе за слободу, а нехотице је постао у овом комаду претходник романтично драматичких филмских драма са Фар-Вест, у које се спасава, у последњем моменту, че већ осуђен на смрт Све то иде једно с другим, све је то срећивао и према моментима истинци његов хумор, пркос, његова сатира и још неки интелектуални моменти. И онда још нешто је показао у свом комаду Бернард Шо, наиме да жене

врло често не схваћају суштину ствари, мотив и »гарнирао« га конверзацијом. Све је то врло занимљиво али беззначајно. Што је главно, вели г. Милојевић, комедија у опште нема духа. Ово је тврђење у толико значајније што, осим г. Милојевића, до данас нико у свету није Бернарду Шоу одрекао духовитости.

„Тај мотив, Бернар Шо је по обичају филовао вицом и приједом, и успео да од једног трагичног сажета направи једну недуховиту комедију с газом. Уопште може се рећи, да све што у „Баволовом ученику“ ишаје Бернар Шо, то је добро ма да страшно блињало од старости, а све што је Бернар Шо унео као своје ново је и интересантно, али депласирано“.

Као што се види критика је обратила највећу пажњу на премијеру и констатовала њен велики успех. Један део критичара више је нагласио интересантност комада, а други део више идејну страну. Г. г. Божанић и Божан Николић још и наводом како Енглеска у опште данас нема ни једног пристојног драматичара. Иначе у сви су особито истакли дух, и „Б. ученику“ Б. Шо је — вели ронију, сатиру, раздраганост, ду. г. Милојевић — нашао прастари шевностштвеју кроз сва тричина.

Изузимајући једног критичара, пристојног драматичара. Иначе у сви су особито истакли дух, и „Б. ученику“ Б. Шо је — вели ронију, сатиру, раздраганост, ду. г. Милојевић — нашао прастари шевностштвеју кроз сва тричина.

Moliere na osječkoj pozornici

„Silom bolesnik“. — II čin. — S desna na lijevo: Angelique — Ivica Branković; Belina — Mica Gavrilović; Argan — Toša Stojković; Disfirus — Vaso Veselinović; Tomes Disfirus — Ivo Rakarić; Cleante — Josip Martinović.

Сплитско Казалиште

Атеље „Олимпик“, Сплит.
„Травиата“ у сплитској Опери. I чин. (×) Г-ђа Давидова и (××) г. Матошић.

„Traviata“ u splitskoj Operi. I čin. (×) G-dja Davidova i (××) g. Matošić.

„Травиата“ у сплитској Опери и гласом осећајна и отмена, са
После много година сплитска необичном виртуозношћу у коло-
позоришна публика ових је дана ратури, брилирала је нарочито у
поново чуда „Травиату“. Наше последњим чиновима савршеном
Народно Позориште дало је себи, експресијом љубавног прегарања.
са овом успелом вечери, једну Архипов (Жермон), певачки је
одличну сведоцбу. Имало је да топло дао лирским баритоном ме-
издржи суд публике, која је више коју Алфредова оца. Г. Матошић
пута чула ову оперу давану од (Алфредо) био је индиспониран,
добрих италијанских оперних по-
дузећа, а последњи пут од Нар-
одног Позоришта из Загреба са
Г-ђом Мајом Строци и г. г. Лов-
чинским и Вушковићем. Сплитка
не само да је издржала суд
сплитске публике, него је и за-
бележила, на част сплитком те-
атру, датум у његовој историји.
После некидањег „Оњегина“,
„Травиата“ је други велики успех
сплитске Опере.

Биолета г-ђе Давидове, игром

„Лаж“ од К. В. Виниченка

Један од највећих успеха
сплитске драме у ове три године,
а уједно успеха Г-ђе Лиције
Мансвјетове, то је представа
„Лажи“ од Виниченка, која се

први пут дата прошле недеље на

нашем језику, на сплитској по- а нарочито „Ново Доба“ и „По-
зорници. Београдска позоришна беда“, који листови имају добре
публика сећа се ове интересантне драме из „Манежа“, где дуге фељтоне о игри ове драме.
је г-ђа Мансвјетова, у својој високо уметничкој интерпретацији Г. Јовановић, у улоги Ивана
на руском језику, донела Ната- Страновића, савршено израђен у
целини и детаљу своје судбо- целини и детаљу своје судбо-
нију Павловну.

Игра г-ђе Мансвјетове оне ве- г. г. Кокотовић, Туцовић и Јови-
чери била је за гледаоце (у пу- новић у склопу целине. Режија
вој кући) више но једна мани- г-ђе Мансвјетове савршена.
фестација уметности. Сва штампа,

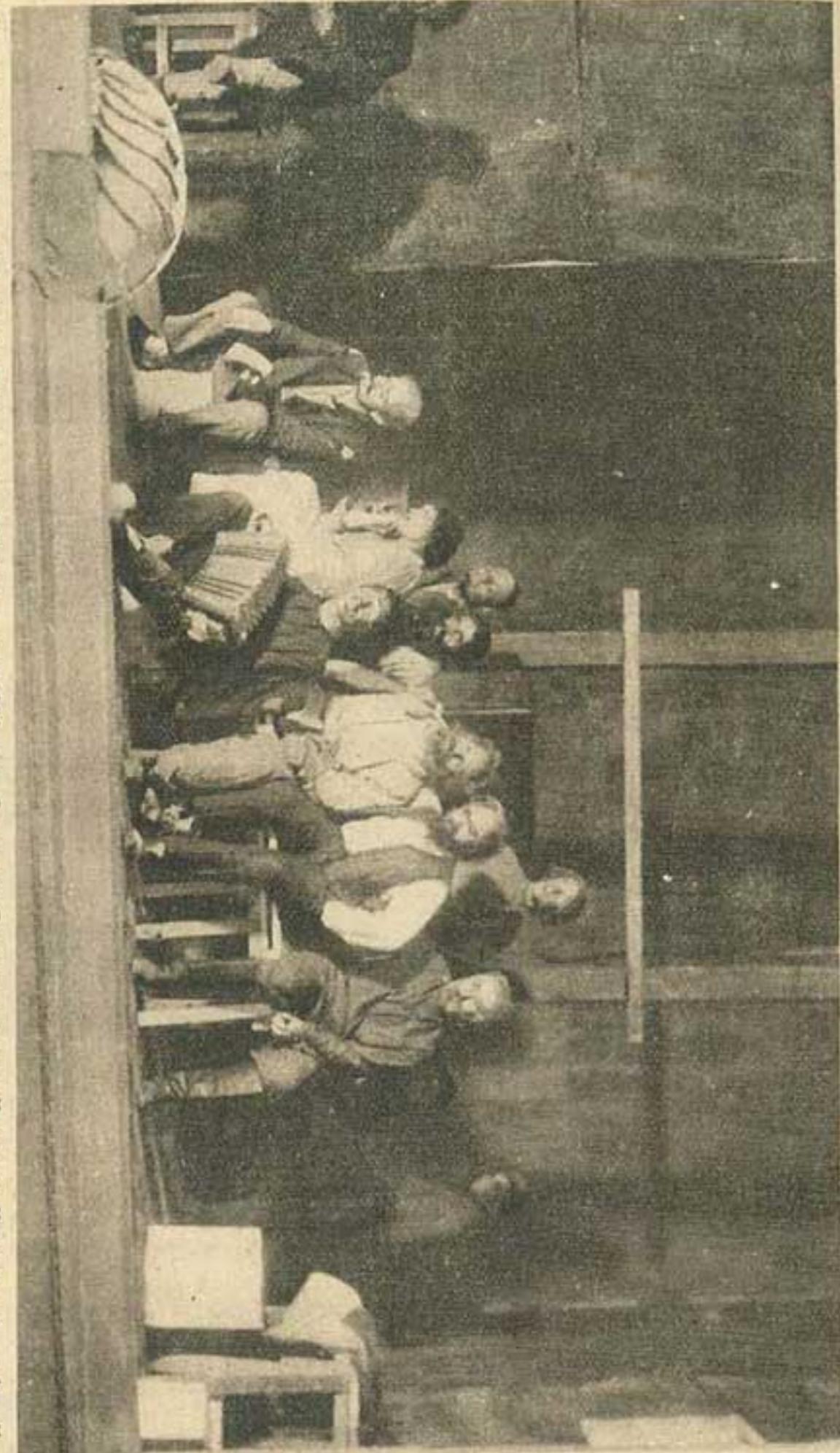
Атеље „Олимпик“, Сплит.
„Травиата“ у сплитској Опери. III чин. Шпанска игра. — „Traviata“ u splitskoj Operi
III čin. Spanska igra.

Уредништво „Сотоедије“ преселило се у Позоришну улицу бр. 28а
Телефони 33-44 и 14-42. Уредник прима сваког радног дана од 3 до 4
часа поподне.

Писма, рукописе и слике слати на адресу: Н. Трајковић, Скопљанска 18. Београд.

Претплату и све што се тиче администрације слати на адресу
Администрацији „Сотоедије“, Београд, Космајска 22.; Телефон 17-51.

Тромесечна претплата износи Дин. 35.—

Художественици на београдској позорници (Манек) марта 1921 год. Сцена из Горкове драме "На дну". У групи су г-ђа Кинчевић, г-ђа Гаврилов, г-ђа Качалов, Маслеников, Бакшејев и други. — Художственици на београдској позорници (Манек) март 1921 год. Сцена из Горкове драме "На дну". У групи су г-ђа Кинчевић, г-ђа Гаврилов, г-ђа Качалов, Маслеников, Бакшејев и други.

Један редак снимак

Добродошлица групи Художественог Театра

Оћеши нам долази М. Х. Т., овај јуши са новим програмом. На челу му је ненадмашна, велика уметница Германова. Осташављам за идући број оширену анализу глуме М. Х. Т. Они оличавају, између шоликих других идеја и штрејеша, још и ону чејсњу, ону чејсњу за јравом, неизрецивом, присном Русијом, и срцем Русије — Москвом.

Свој чланак о „Три Сесије“ Леонид Андрејев Џемс Линч, у поснапшој књизи: „Под утишком М. Х. Т.“ завршава јијаним речима Чехова: „У Москву! У Москву! Ка свештосни, ка јесивоју, ка слободи и срећи. То је чејсња која веје кроз шту М. Х. Т. Чејсња ка једној великој, свештеној и срећној Русији — ка једној срећи не енглеској, или француској, већ ка једној величансној и новој, руској срећи.“

У очекивању ше среће јуши да претпукну увек, увек, — и у Москви и ван Москве, и у прошлости и данас, — срца, и глумача и јублике.

Станислав Винавер.

Zagrebačko Kazalište

Jubilej g. Josipa Papića

9. februara ове године navršilo se dvadesetipet godina od како је stupio na pozornicu jedan od prvaka zagrebačke drame g. Josip Papić. Historija njegove borbe u životu i njegovih ostvarenja u umetnosti zapravo je historija наše jugoslovenske глуме уопште: борба против друштвених предрасуда, против нехаба и ниске културе наše јућерање публике, против глadi, напора, зиме, живота pun patničkog pregaranja; живот, nad kojim ne sme da se ugasi idealistička zvezda jedne čisto apstraktne ljubavi za umetnost, jer kad nje nestaje, ostaje otaj. Rođen koncem prošloga veka u Beogradu, g. Papić je kao дете од 7 godina видио једну подневну представу („Бој на Косову“) и осетио ту звезду над svojom glavom. Posle oštrog sukoba s roditeljima, који су, у znaku времена, видели u глумцу deklasirana čoveka, on je pobegao od kuće i stupio na daske први пут u niškom

позоришту „Sindželić“ na preporuku великана Velje Miljkovića; први nastup u Zaječaru u „Лукреција Борџија“ као Асканије Петруци, године 1899, u februaru. Posle sedam

g. Josip Papić. — Г. Јосип Папић.

meseci bude angažovan u Beogradsko Pozorište, kome je onda bio upravnikom Nikola Petrović, a dramaturgom Dragomir Janković,

G. Josip Papić kao Ričard III. — Drvoren Tropšan.

današnji ministar dvora. U Beogradu je ostao gotovo dve godine, igrao tu manje uloge, da po koji put uskoči u kakvu veću. Radi nekih razloga vraća se opet u niško pozorište, gde ostane dve godine, proputovavši s trupom celu Srbiju. Bile su to najteže godine u njegovom životu: naučen od kuće na udoban život, a suviše ponosan, da se odrekne samostalnosti u životu na štetu svoje umetnosti, g. Papić je u tom razdoblju svog života upoznao svu težinu početka u svom ličnom kao i u opštem umetničkom životu ondašnjih prosvetitelja. Nije mu bolje bilo ni u najboljoj „putujućoj družini“ Gjure Protića (u kojoj je bio Miša Dimitrijević, Gavrilović i drugi) a s otvorenim očima u život i čoveka, kojom je proputovao prečanske krajeve (Bosnu, Dalmaciju). Za dve šlosti mnogo, on je besvesno (ili

godine bude angažovan u novoosnovanom šabačkom pozorištu, za pola godine u novoosnovanom Sarajevskom, koje ubrzo propadne. U novoosnovanom osječkom pozorištu pod Nikolom Andrićem ostao je takođe dve godine, te konačno bude 1909 angažovan u Zagrebu pod upravnikom Trešćecom. U Zagrebu je prema tome radio četrnaest sezona, a za to je vreme gostovao u Varaždinu, Sarajevu, Splitu, Dubrovniku, Karlovcu, Šibeniku, Osijeku, Novom Sadu, Ljubljani, Celju, na Hvaru, Cetinju i Šušaku i t. d. i t. d. Koliki je za to vreme bio Papićev rad u Zagrebu govor i fakat, da je u to vreme kreirao 250 uloga.

G. Josip Papić ima u sebi dve velike mogućnosti, koje su svojstvene glumcima srpskog dela našega naroda (odakle i potiče najveći broj naših glumaca uopšte) a to je: mogućnost karakterizovanja i konstrukcije uloge. Od njegovih triju velikih uloga (Mercadet, Muž Lene-Satane, Ričard III.) Svaka po svom karakteru znači drugi svet. Ako je istina, što se govori o glumačkoj umetnosti, da je izvor glume u potrebi i mogućnosti uživljavanja u psihološku sferu svoga bližnjega, g. Papić je velik umetnik. Njegovo je doživljavanje uživljenga potpuno. Svaka niansa njegove kreacije ulazi u unapred određeni okvir, svaki gest i intonacija čine jednu jedinstvenu celinu, koja u prirodi ima svoj pandan. Snaga g. Papića nije u kopiranju prirode; svako je mehanično kopiranje prirode zapravo intelektualistično. G. Papić ima sve prirodne mogućnosti izraza u sebi; gledajući doživljavajući u svojoj burnoj prošlosti mnogo, on je besvesno (ili

po novijem rečniku, potsvesno) „intrigan“, razgaljuje iza najveće zloče opće-čovečansku notu duševnog jada i osamlijenosti te time budi veću samilost i razumevanje negoli kakav plemeniti patnik. Očaj Mercadetov ili Ričardovo „odbijanje“ krune najveće su gradacije te čovečne otmenosti, koja, duboko prekrivena zločom, tinja tugom i boli, okruženim odasvud zlobom i podlosti. Ti momenti znače triumf čovečnosti.

Jubilaru spremi grad Zagreb veliku proslavu. Na svečarov dan igrat će se u pozorištu Balzacov Mercadet s g. Papićem u naslovnoj ulozi: to je jedna od najuspelijih i najviše slušanih predstava u Zagrebačkom Kazalištu.

Jos. Kulundžić.

Jedna domaća premijera.

Ivakićeva „Majstorica Ruža“

U Zagrebačkom Kazalištu davala se prošloga meseca premijera Ivakićeve „Majstorice Ruže“, komada iz naroda u tri čina. U drami je opet pretresen uz prizvuk Strindberga, tip žene, koju autor ispričava aluzijama na „Mandaljenu pokornicu“. To, što struktura drame i odviše potseća na metode Hauptmanna, ne bi smetalo potpunom uspehu dela, da prepričana „filozofija“ iz ustiju primitivaca ne seća na g. Ivakića; što dalje tim više. Zato je uspeh drame u njenom početku: u verno isečenom životu jedne naše birtije, u snažnom prvom luku dramske akcije, ispretkane muzičkim i slikarskim osobenostima ravne Slavonije, u dobrom mise-en-scene-čina prema režisorske uloge majstora File načim principima samoga autora. Naslovnu je ulogu dobro kreirala gđa Mila Dimitrijević, prva predstavnica mlađih za naš „narodni repertoare“, a pored nje se istakla gđa Savić. Uz g. Nučića, koji je iz svoje ponešto literatorske uloge majstora File načim dobro igrom približno živi tip, istakao se u zahvalnijoj ulozi gđa Mila Dimitrijević, i g. Rašković, predstavnica mlađih za naš „na-

G. Josip Ivakić.

Šta se sprema u Zagrebu Kazalište na Wilsonovom trgu sprema Crommelynckovog *Veličajnog Rogonju* (Cocu Magnifique) s gđom Desom Dugalićevom i g. Pavićem u glavnim ulogama; zatim de Fleurs Croissetovu komediju *Vinograd Gospodnji* (Les Vignes du Seigneur).

Kazalište u Tuškancu sprema u drami: Louys-Frondaiov komad *Zena i njena igračka* (La femme et le pantin) s gđom Kernic i g. Strozziem; zatim Machiavellievu *Mandragolu* s gg. Grundom, Nu-

čićem i Bojničićem; Blokovog *Balgancika* i Krležinu aktovku *Adam i Eva*; Kulundžićevu komediju *Neobarbar*; legendu *Dybuk* od Anskoga; Johstovu komediju *Menjači i trgovci* (Wechsler und Händler) Prosper Meriméove *Karuce Sv. Otajstva*. U opereti se spremaju: Fallova *Madame Pompadour* sa g-dama Pollak, Popović, Faller, te gg. Sepec, Binički, Grund; zatim Berenyieva pantomima *La Main, le pantin* s gđom Froman i gg. Raićem i Fromanom, koja će se davati s *Lijepom Galateom*.

Новосадско Позориште

Млади драмски јунак Београд- интерпретација »Отела«. Г. Ковачевић играо је обадана пред пулском кућом, што се не дешава дана јануара у новосадском Позоришту. Он је са успехом играо елита новосадска, на челу са »Млетачког трговца« и »Отела«. Нарочито је запажена његова

интерпретација »Отела«. Г. Ковачевић играо је обадана пред пулском кућом, што се не дешава дана јануара у новосадском Позоришту. Он је са успехом играо елита новосадска, на челу са »Млетачког трговца« и »Отела«. Нарочито је запажена његова

у.

Само у овој радњи можете добити најбољу робу, највећи избор и фабричне цене

Мих. В. Вујовић
Кр. Александра 19.

НОВО РЕНОВИРАНО; СВАКИХ ОСАМ ДАНА НОВИТЕТИ.

КАМФОР КРЕМ

КРАЉИЦА МАРИЈА

ЗАЧИШЋЕЊЕ И УЛЕПШАВАЊЕ ЛИЦА
ЧУВЕН СА СВОЈИХ СЈАЈНИХ ОСОБИНА; ОДЛИКОВАН ЈЕ ВИСОКИМ ИМЕНОМ Н. В. КРАЉИЦЕ С. Х. С. - МАРИЈЕ -

Израђује Косметички Лабораторијум
Н. РАНИСАВЉЕВИЋА
..Краљ. Дворског Дамен Фризера..

БЕОГРАД, КРАЉА МИЛАНА ул. 14
Мезанин тел. 25-26

ДОВИЈА СВ СВУДА, 1 ТВГЛА 50 ДИН.

Генерални заступник:
А. МАРКОВИЋ Београд, Риге од фере, 5 Тел. 29-71 Тел. 29-71
ДАЈУ СВ И ПОДЗАСТУПНИШТВА

ПРЕ НЕГО ШТО КУПИТЕ ПОКЛОНЕ ЗА МЛАДЕНЦЕ

од чистог сребра, кина сребра, или какав часовничарско јувелирски артикал, у вашем је сопственом интересу да посетите највеће ствариште часовничарске и јувелирске радње **Кн. Михајлова 10.**

КУПУЈТЕ „НАРОДНА ИЗДАЊА“ МУЗИКАЛИЈА

јер су најбоља, најефтинија и најсавременија

JOB. Фрајт,
Кр. Александрова 49

ЧАРАПУ

мушки, женски и дечију купујте само у

ДЕПО ЧАРАПА

БРАЋЕ РОМАНО — Кнег. Љубице 14

Роба првокласна, цене без конкуренције

ЧИНОВНИЦИ И СИРОТИЊО!!

Да бих дао могућност чиновницима и сиротињи, — који понајвише трпе новчану кризу — да и њима светли електрика и да их не трује гас, решио сам да свакоме уводим електричне инсталације на отплату у три рате.

За потребна обавештења обратити се Електро-Техничкој радњи

Јована М. Симића

Макензијева Бр. 5, Славија. Тел. 18-76

Педесет година Бориса Годунова

24 јануара 1874 године пред-
стављан је, у Маријином Театру
(Великој Орери) у Петрограду,
«Борис Годунов» од Модеста
Петровича Мусоргског. Мусоргски

њеног доласка. Али и свака друга Русија добија потврду и оличење, значај, пластику и значење у акордима Бориса.

Та опера живи. Она се вечно подмлађује. Њен живот свакога дана добија новога смисла, и пушта ново корење.

Дело је занело људе од првога маха. Ноћу студенти иђају и певаху чудесне, узрујане и предубоје попевке из новога комада. Критика је била незадовољна. Она је пребацивала Мусоргском недостатак финоће, оскудицу музичког правилног схватања. Своју аутобиографију Мусоргски је завршио овим речима:

»Мусоргски ни по својим назорима о музici, ни по карактеру својих дела, не припада ниједној од група о којима је данас реч. Гесло за његов позив овако гласи: «Уметност је средство, а не циљ, да се са човеком говори». Ове речи објашњавају целу његову стваралачку делатност. У сагласности са Вирховом и Гервинусом он држи да је човекова реч посве подложна музичким законима; и стога он означава као циљ своје уметности да музички испољи не само покрете душевног живота већ и човечанског говора. Он схвата да су, у царству уметности, реформатори, као н. пр. Палестрина, Бах, Глук, Бетови и Лист, створили само уметничка правила; стога он та правила не сматра ни у ком случају за ненарушива, већ да су и она, — као што је и целокупна духовна васељена, — подложна законима промене и напретка. Борис Годунов даје се у целој

Мусоргски. — Mussorgsky.

је рођен 28 марта 1839 године, и на дан представе имао је дакле навршених 35 година. Он је увек мислио да оствари нешто слично ономе, и на онакав начин, као што је дао у Борису Годунову, а радио је, готово непрестано на томе делу до 1871, нарочито пак те, 1871 године, када је извршена дефинитивна прерада. Тада је имао 32 године.

Величину, огромност, генијалност те најдубље лирске драме речи исказати не могу.

Покушали су многи. Дело не стари. Шта је све било и прошло, од 1871 на овамо! Свака година даје Борису нове, големе снаге, и страховитога рељефа. Руска револуција показала се сродна стихији »Бориса«. Мусоргски је пророчки изнео целу револуцију, готово педесет година пре

Европи. Даје га и Загреб. Ми га у првобитној инструментацији, још нисмо дали. То треба да нам већ инструментиран од Римског Корсакова. Сви су држали да је Римски, са великим пијететом сачувао што се могло, а остало свестрано омогућио. Међутим недавно (прошле године) изашао је фулминантан чланак у Rue Musicale, где се доказује да је »професор« Римски разводнио и затамнио сунчану силовитост првашићег оригиналног склада. При свем том, ова примљива теза није доволно убедљива, са изузетком малог броја

(Најбоља књига о Мусоргском јесте, од М. Д. Калвокоресија. Из ње смо навели потребне техничке појединости).

C. B.

P. S. Борис се не даје више примера.

МУЗИЧКА КРОНИКА

Концерт Ежене д' Албера

Оличности Ежене д' Албера, ме је почаствовао. Рекао сам му о његовој музичкој архитектури, да је наша публика дорасла, и писао сам оширио прошли пут. да не треба мислити да се ми Данас допуњујем своје утиске задовољавамо лаким програмима, детаљима са концерта. На концерту није био заступљен онај Он је био јако раздраган, што се то од њега тражи и обећао је програм који се обично везује са идући пут дати програм строго у именом д' Албера. Готово није стилу Бах-Бетовен. Много невероватно симпатичних речи казао било Бетовена (ништа од судбиносних крикова, већ две мрвице Бетовена), врло мало Баха, а рекао ми је он. Свирао сам — интерпретацији Шопена остаје рече — са највећим задовољством. Између мене и публике била је доследан себи: мohan стваралац крејпка веза коју сам живо осетио. Није то публика која је застала, и сигуран конструктор, и занимљиво је осетити како се од Шопеновог магловитог флуида може сећи и градити камена палата. Занимљиво и неочекивано. Најмање је било оне мислене, гломазне и силовите немачке животне метафизике. То је област д' Албера. Он нас није у њу увео преко комада који су за такав живот битно, већ преко комада где само он, д' Албер, може да и приметити да је потребно већима то разоткрије. То сам му и рекао истаћи оно музичко, и то, »апсолутичком дужега разговора којим музичко што је у тој

Стара музика

У »Колу« г. г. Зорко, Слатин и Бајаловић приредили су матине музике 17 и 18 века. Дало би се приметити да је потребно већима

музици. Дакле — ту је мало емоције у нашем смислу, и мало изненађења. Зато, у супротности са нашом савременошћу, кроз те му-

новно веома наглашене и осетне. А код нас пема таквога струјања, код нас је цело ткиво већма органско, на један човечански мање детерминистички начин, не начин везе идеја, прелаза осећања, ширења и сужавања видика. У старијој музичи (пре Бетовна) перспективе нема, нема ваздуха за дисање, за узбуђење. Али ту су форме, суха прогледност цртежа, вез контрапункта, хоризонтални готово видљиви укрштаји, а не вертикални неразмрсиви и сочни судари.

Ванредно је похвална идеја изводити стару музiku, и ако ревносни пијонири г. г. Зорко, Слатин и Бајаловић уваже још и ову моју стилску замерку, они ће, са својим утанчаним укусом, снагом уверења и ритмичном сигурношћу, постићи резултате које смо ми у стању и у праву да очекујемо од тако одличних и старих музичара.

Станислав Винавер.

Карикатура г. А. Сакулића: г. Зорко.

ничке векове струји други дух, дух истицања тема, дух нагласка музичких реченица, дух контрапункта — у миру и у покрету. Музика размишља и расте, на своје начине, на начине прилично сухе и круте, али неми-

Београд се забавља

Концерт Српско-Јеврејског Певачког Друштва.

Ванредно успео концерт дало је Ј. П. Д. у Паласу, под палицом свога хоровође г. Ивана Брезовића, 26 јануара.

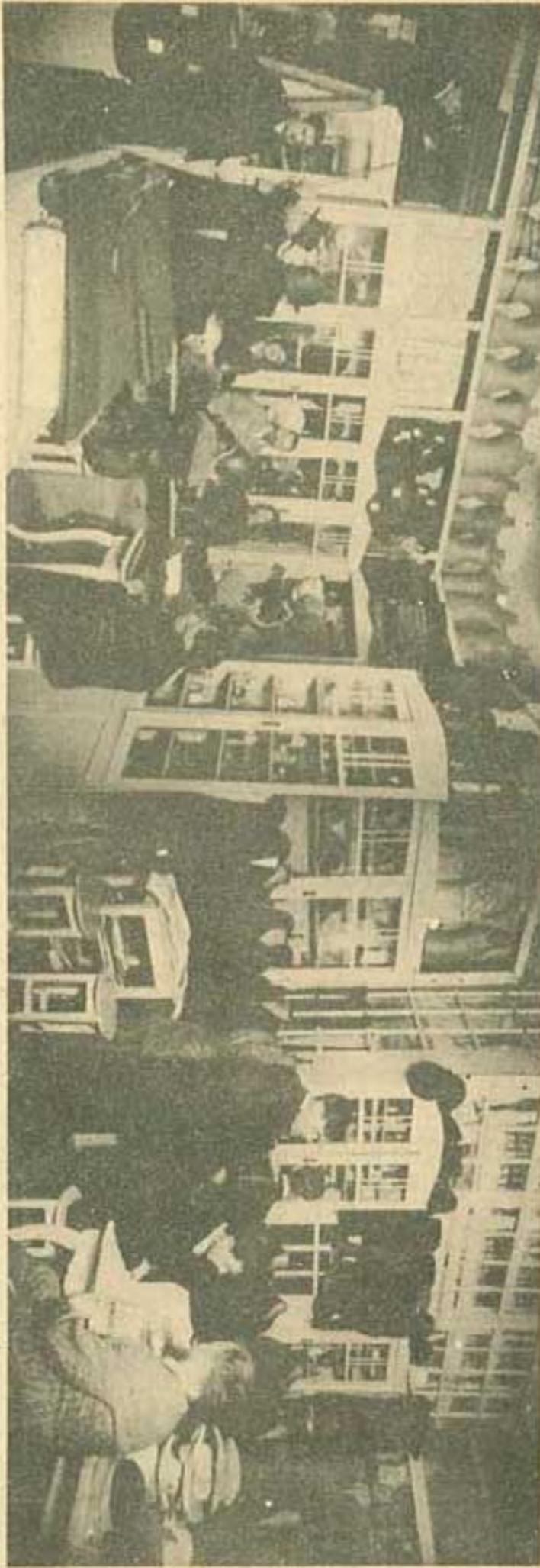
На програму су били: Бинички, Шуман, Мокрањац, Зулцер (чувени псалм уз пратњу харфе) и Базен.

После је настала игранка, која се продужила до зоре. Ванредно успела забава, — заузете су биле све просторије »Паласа«, па је за госте даван чак у Варијетеу и обичан варијететски програм.

Г. Владимира Слатин. — G. Vladimir Slatin.

Израђује одело на отплату, у шест месечних рата.
М. Милојевић отворио је Народну Академију Занатства, чији курс вештачког кројења и шепира почине сваког 1 и 15 у месецу.

Ново стваријите елегантног штофа и прибора

Телефон 31-51

МИЛОРАДА МИЛОЈЕВИЋА

Васина ул. 13

— Продаја англо и лестер. —

ФИЛМ

Радиофилм и фонофилм

Дионис Михаљ, проналазач главног апарате за радиофилм и фонофилм. — Dionis Mihail, pronalažac glavnog aparata za radiofilm i fonofilm.

Нови проналасци филмотехнике

Сјајним и огромним радовима, успела је радиотелефонија и радио-телеграфија да васпостави нове позориште против радио-телефона због нерентабилности, јер публика место да иде у позориште просто слуша на радио,

(1.) Dr. Џо Енгл, (2.) Ханс Фогт, (3.) Јосиф Масоле, проналазачи филма који говори. — (1.) Dr. Džo Engl, (2.) Hans Vogt, (3.) Josip Masolle, pronalažaci filma koji govori.

тако ће се бунити и филмски дукције светлости. Специјално директори. Ако се оствари та гласови певања одлично се изводе, док извесни конзонантни траже још нарочито усавршење. Што се тиче музике, она се одлично чује, а исто тако и сав филмски гласовни колорит, звукови, шум, вика и кораци, све се то одлично чује. Тако је остварена још једна жеља толиких филмских критичара и стало се за једну степеницу више до радиофонофилма, до онога савршенства, које се још једино може замислiti у филмотехнички.

Свет се изграђује, филм се изграђује, свет се креће напред и усавршава, па тако и филм, највеће средство за преношење културе.

Браћа Лимлер, проналазачи филма у боји и усавршитељи филма у опште. — Braća Limler, pronalazači filma u boji i usavršitelji filma u opšte.

бити неоспорно од огромне културне вредности и измениће разлике у светском простору тако силно, да неће више бити супротности него само варијација у комплексима живота, а то је могуће највећи захтев модерног механизованог времена.

Сем тога пронађена је у последње време још једна сјајна етапа у филмологији, а то је фонофилм или филм који говори. На основи коју су изградила три Немца: Масоле, Фогт и Енгел, данас се већ гледају и слушају фонофилмови по велиkim европским варошима. Тај проналазак базира на принципу синхронизма фонетске репродукције и репро-

Несавршен човек у савременом конфору
— Nezavđen čovek u savremenom konforu.

Физиономије и портрети

Конрад Фајт

Кад се појавио филм »Кали-гари«, један од најбољих производаката модерне кинематографске

индустрије, одмах је име Конрада Фајта постало у неку руку светско, обожавано, тражено, пропаговано. И стварно он је показао

тако нову и толико интересантну игру, која је револуционисала делу филмску уметност у Немачкој.

Конрад Фајт. — Conrad Veidt.

мачкој. Сугестивно, дубоко, сомбамбулски тешко и естетски завршено, прецизно и виртуоски израђено дело Конрада Фајта могло је наћи места само у експресивно-романтичким филмовима, утопијама и студијама настаних душа. Али у исти моногенат Фајт је играо и велике трагичне јунаке (Нелзон), тешке мађионичаре (Носферату) и монданске артисте. У свима улогама истишао се његов метод игре, оригиналан и рајнхартовски, дубок и сугестиван. Сцене у његовим филмовима не могу се заборавити, а исто тако и његова чимика.

Конрад Фајт ради сада мало, вероватно опет студира неко ново изнађење.

Норма Талмац

Норма Талмац је у Америци готово исто толико позната као трагеткиња као Франческа Бертини у Италији. Друштвени проблеми, односи мужа и жене, жене и друштва, фамилије и закона — то су њене улоге, где ствара неоспорно снажне слике и инпресионише јаким трагичким моментима.

Социјално далеко рафиновија од своје састре Констанце, Норма Талмац створила је својим улогама ексактне примере америчког живота жене, која често пута чудно живи између два пола: људи са мозгом и људи са новцем. Тај проблем жене и

Норма Талмац. — Norma Talmadge.

директиве у томе смислу преноси Норма Талмац врло често на платно. Могуће је баш због тога и толико популарна.

Наши уметници на страни

Светислав Петровић

Г. Светислав Петровић. — G. Svetislav Petrović.

Има доста Срба, сликара, вајара, музичара, глумаца, позоришних или филмских, растварено по свету. Од Лос-Анђелоса до Рима има и неколико филмских глумаца. Међу њима Станислав Петровић заузима завидно место. Са великим успехом играо је он у филмским предузећима у Будимпешти, Бечу и Берлину. Последњу годину провео је у Паризу где је радио за »Пате«. Највеће успехе имао је у »Госпођа са сунцокретом« (филмска прерада »Саша филма«), у »Бегунцу«, »Домину«, »На дну провалије«, »Пољској крви« и у »Арканђелу Михајлу«.

Ми се радујемо оваквим успесима наших филмских глумаца и жалимо што немамо свога филмска предузећа.

Препоручује
своје
у Сремској ул. б
увек богато
25%
јефтиније ствари ште
сваковрсне галант-
ријске робе, по нај-
јефтинијим ценама.

Сцене из филма »Лавица«

Две сцена из филма „Лавица“ са Михајлом Веркоњијем у главној улози. Фilm je израдила фирма „Саша“, а режирао Михајло Кертес. — Dve scene iz filma „Lavica“ sa Mihajlom Verkonjijem u glavnoj ulazi. Film je izradila firma „Saša“, a režirao Mihajlo Kertes.

НОВИ ФИЛМОВИ

Дијана Мај

У најновије време почели су нађе еликсир вечне младости, долазити к нама и сасвим нови попије га и подмлади се тако, да Парамаунтови филмови, који изје на карневалу задивила све госте носе првокласне млађе глумице својом лепотом.

мачке снаге и једну нада све Ту се забављао и лорд Кливе, интересантну режију. Један од који се због »сличности« заљубио најбољих филмова ове продукције поново у подмлађену Дијану. Он зове се »Дијана Мај« са лепом је био толико луд за њом, да је Мирион Девис у главној улози.

отишао и у Париз, где ју је обадијана, кћерка богатог парвеника, који хоће из сипао даровима, али она није нија Цемса Маја, верена је са хтела ни да га чује. На крају у лордом Ричардом Кливом, командачају, лорд је покушао да је дантом ратне лађе, али је у њу за- присили револвером на љубав, те љубљен и Др. Деметријос, мисте-

риозни научник, који хоће из Кад се пробудила Дијана је сунчаног светла начинити еликсир видела, да је све то сан. Ричард вечне младости. Уочи венчања Кливе морао је да оде одмах на са лороом Кливом, Деметријос лађу због продужења одсуства, опази вереника, где се договора са Аном се састао зато, да је са Дијанином пријатељицом Аном одведе њеном мужу, официру на и јави то Дијани. Ова опази како истој лађи. С њим је она била лорд бежи из куће са Аном и тајно венчана и то је само Ричард паде у несвест због тога невер- знао. Тако се ствар опет добро ства.

Двадесет година живи Дијана Дијана са Ричардом, који се као усиделица, док једнога дана слатко смејао њеној заблуди.

не прочита Деметријосов оглас у новинама, где тражи смелу и не- интересантан до утопије, у садр- овисну жену, која би га помагала жини свеж и разнолик, а у игри у раду. Дијани није било стало одличан. Маријон Девис учинила до живота и она апатично оде у је с овим филмом толико, да је Монтре Дру Деметријосу. Ту про- искључена свака конкуренција.

Главне сцене из интересантног филма
„Дијана Мај“

ОГЛАШУЈ У „СОМОЕДИ“. СОМОЕДИ

Прва сезонска изложба београдских уметника

Све дотле док Београд не буде имао Уметнички Павиљон изложбе ће остати ретка појава, очевидно на штету наше уметности. И тако тек с времена на време можемо констатовати напретке које чине наши уметници, пре свега млађи. Ето, тако смо се тек сада могли уверити да је напредак, сто насто, како духовито рече један наш пријатељ. Свакако млади су уметници необично вредни, амбициозни, а што је најглавније, имају инвенције и знање метјеа. Уметнички се квалитети све боље афирмишу. С друге стране код, стarih, примећује се извесна стерилност. Једино Др. Глишић чини ту изузетак. Млади, неће проћи дugo времена, постаће једини репрезентативни представници. То је сасвим у реду, јер значи прогрес.

Код »Ладе« преовлађује пејсаж, импресионистички већином. Најинтересантнији је Др. Глишић чије импресионистички осећане слике имају у изради конструктивности. Љуба Ивановић као увек црта

М. Тарталја: Портре Д. Т. — M. Tartača: Portre D. T.

Ј. Ђелић: Нага жена у природи. — J. Đelić: Naga žena u prirodi.

виртуозно са осећајем, мало ипак школски. М. Голубовићу ранији суви декоративни манир још увек смета. Напредак у техници треба забежити међутим. Пејсажи г-ђе Маринковић имају штимунга. Ваља још истаћи Мила Маринковића, Бору Стефановића и Јосића.

У »Групи Шесторице« најизразитији су госп. Марио Тарталја и скулптор Сретен Стојановић. Европски дух веје у овим салама и конструктивна воља. П. Добривић, снажан уметник у напону своје снаге, хтео је да превазиђе себе и пао је у манир. Нове су му слике ефектне, али немају јединство стила. Јован Бијелић спаја неокласицизам фигура са прочишћеним кубизмом пејсажа. Елементе по нешто компликује, али постизава, када конструише најбитнијим, изванредне синтезе.

Марио Тарталја несумњиво најличнији на изложби одуховљава

материју, даје живот, све ниансе једне боје. Његов је експресионизам психолошки, композиција једноставна и интензивна. А све спиртуализирана визија. Жив. Настасијевићев свесни адекватни примитивизам освежава. Стил је прочишћен. Росандићеве скулптуре имају нечег расно болећивог у себи. Техника има у себи патетике и много осећајности; нешто и он пада у манир линеарности. Сретен Стојановић расан је скулптор. Источњачка бујност тела повезана је снажном, промишљеном техником. Његово осећање технике и моћ резања изваредно је сугестивна. У томе је сличан Тарталји, ма да је динамичнији.

Код »Независних« одскаче Сибе Миличић. Он постизава рељефност бојом. Пејсажи декор, тектонски, изражавајући, да тако кажем, психологију земље. Композиције су заокругљене, јасне. Живан Лукић истиче се као минијатуриста скулптуре. Цртежи

Ж. Настасијевић: Дете. — Ž. Nastasijević: Dete.

младог Богдановића интересантни, Бешевић увек исти. Менегело декоративан. Једина наша жеља: што више оваквих изложби.

Бошко Токић.

Група слика Петра Добривића и једна скулптура Ф. Кршињића. — Grupa slika Petra Dobrovića i skulptura F. Kršinića.

Вернијаж изложбе

Изложба, смештена у бившем Министарству Спољних Послова, отворена је у суботу 2. фебруара. Тога дана посетили су изложбу само позвани, а по великом броју присутних морамо закључити да уметност има већ доста љубитеља у Београду. Друштво »Цвијете Зузорић«, чијом је иницијативом приређена ова изложба, приредило је чајанку у просторијама изложбе. Отворење је тиме добило један пријатан, интиман карактер. Уметници, стари и млади, београдске даме, министри, књижевници, страни дипломати и сви остали имади су доста прилике за међусобно упознавање.

Д. Глишић: Београд с дунавске стране.
— D. Glišić: Beograd s dunavsko strane.

Међу многобројним присутнима примећени су следећи:

Г. М. Трифуновић, министар Просвете са госпођом, г. Славко Милетић, министар Нар. Здравља. Од дипломатских представника француски, енглески, чехословачки, пољски и шпански посланици, секретар грчког пославства и италијанског, г. Бранко Лазаревић, помоћник Министра Спољ-

них Послова са госпођом, г. Риста Одавић, начелник Уметничког Одељења са госпођом, професор Универзитета г. г. А. Белић са госпођом, Станоје Станојевић са госпођом, Др. Влада Петковић

Један рељеф

госпођа Нинчић, госпођа Шаморел, г. г. Славко Грујић са госпођом, генерал Влада Белић, Лаза Марковић, Воја Маринковић, Милош Радосављевић, госпођа Лен, од »Илустрасиона«, госпође Радовић, Ковјевић, Рибар, Ђурица Ђорђевића, Бајлони, Бучо, Раде Пашић, Хаџић, Радосављевић, Ристић, М. Боди, Викерт, Триковић, Михајловић, госпођице Стана Ђорђевић, Боди, Драгица Стојановић, Џада Јанковић, Ивка Иванић, Каја Јовановић, Мара Бајлони, Јоја Ристић, Јоли Михајловић, Вера Дединац, Петровић, Зора Петровић, сестре Дамњановић, Шићаревић, г. г. Светислав Петровић, Милоје Милојевић са госпођом, Т. Манојловић, Крклец са г-ђом, Краков, Винавер и наравно излагачи. Изложили су следећи уметници:

Од Ладе: Бета Вукановић, Д. Глишић, М. Голубовић, Љ. Ива-

Вариете

У „Театер Паласу“

Варијетски програми отменог »Театр Паласа« увек су се испицали укусом. У сваком програму има прворазредних атракција, интересантних играчких парова и симпатичних комичних тачака. Тако је то и са фебруарским програмом,

Г. Алфредо Уферини. — G. Alfredo Uferini.

разноврсним, елегантним и укусним. Нарочито се издига трупа Уферинија са својим духовитим вештинама. Ови »мађионичари« одвајају се од свих осталих ове врсте допадљивошћу својих производија. Већ два месеца очаравају они публику »Паласа«. Њихов добар реноме допрео је и до Њ. В. Краља, који их је позвао да се и у Двору прикажу. Њ. В. Краљ их је одликовао, после представе, оца и сина, златном односно сребрном дворском медаљом.

Иза Уферинија ваља одмах истаћи руски балетски дуо Евгеније Лерхе и Л. Германофа, бивше чланове руског балета и одеске Опере, који су у стилу познатих руских балета. Еластични, лаки и грациозни, играју са

много укуса. Комични акробати Два Креноса заслужују својим вратоломијама сваку похвалу. Треба истаћи још акробате Жорж

Г. Фреди Уферини. — G. Fredy Uferini.

и Мери, кинескињу Хуе-Уфин, играчице Леа Мај, трио Ројале, а нарочито гројеске игре Мис Маргарете. Ни остале тачке не заостају много.

Евгеније Лерхе и М. Германофф. — G. E. Lerché i M. Germanoff.

Г-ђа Мара Таборска

Г-ђа Мара Таборска, уважена драмска уметница Београдског Позоришта, у улози Јудите у Шоовом „Ђаволовом ученику“. — G-dja Mara Taborska, uvažena dramska umetnica Beogradskog Pozorišta, u ulozi Judite u Shawovom „Đavolovom učeniku“.

Одговорни уредник Драган Алексић, Космајска 22 — Власник за Издавачко Удружење „Илустрација“ Иван Зринић, директор „Илустрованог Листа“. — Тифдрук и офсет штампа Графичког Завода „Макарије“ А. Д. Београд—Земун.